

NMU richtlijn jureren

Jureren, hoe werkt dat?

Zowel de Fédération Internationale des Sociétés Magiques (FISM) als de NMU hebben het ontwikkelen en op een hoger peil brengen van de goochelkunst hoog in hun vaandel staan. Een van de manieren om daaraan bij te dragen is het houden van wedstrijden. Hoewel het meten van prestaties in uitvoerende kunsten moeilijker is dan in b.v. sport (afgezien van sporten als kunstrijden), dragen wedstrijden bij aan verbeteringen en vernieuwingen, maar ook aan de bekendheid van deze 'tak van sport'.

Het beoordelen van artistieke prestaties is niet eenvoudig. De moeilijkheid ligt met name in het vinden van objectieve beoordelingscriteria voor de juryleden, die zij kunnen hanteren naast hun eigen subjectieve interpretatie van de getoonde acts. In de goochelkunst kunnen we niet volstaan met een meetlat en een stopwatch. Ook de selectie van juryleden is belangrijk. Niet alleen zullen zij kennis moeten hebben van de goochelkunst, maar ook van presenteren en artistieke waarden. Verder kan diversiteit bij de samenstelling van een jury een belangrijke factor zijn.

Het jureren zou men kunnen onderverdelen in verschillende elementen:

- iedere act vergelijken met een set van standaardwaarden (criteria en regels, waaraan een act dient te voldoen)
- het vergelijken van iedere act met andere acts in dezelfde wedstrijd
- het vergelijken van een act met het hoogste niveau dat binnen de goochelkunst reeds is bereikt

Bij FISM-wedstrijden worden de deelnemers in eerste instantie getoetst aan criteria en regels, maar ook vergeleken met elkaar. Ieder jurylid zal ook trachten iedere act te vergelijken met het bij hem of haar bekende reeds behaalde niveau in de goochelkunst. Gedurende meerdaagse wedstrijden is het moeilijk om een act van de eerste dag nog te vergelijken met een act die op de derde of vierde dag wordt vertoond. Hiervoor zijn ervaren juryleden een vereiste en zijn omschreven beoordelingscriteria onmisbaar.

Deelnemers en hun acts worden tijdens wedstrijden ingedeeld in categorieën, die zijn terug te vinden in de wedstrijdregels van iedere wedstrijd. Niet altijd en overall wordt dezelfde categorie-indeling aangehouden. Dit kan b.v. te maken hebben met de aard van de wedstrijd, het aantal deelnemers, de capaciteit van de wedstrijd of onvoldoende aanmeldingen in een bepaalde categorie. Tijdens de meeste wedstrijden die worden gehouden op nationaal niveau en zeker voor de FISM-wedstrijden op continentaal en wereldniveau worden de doorgaans acht categorieën verdeeld over twee hoofdgroepen, t.w. toneelgoochelen en close-up goochelen. Sommige categorieën behoren expliciet tot één hoofdgroep, terwijl andere soms in beide hoofdgroepen kunnen voorkomen.

Tijdens de wereldkampioenschappen, met zo'n 150 te beoordelen acts over een periode van circa zes dagen, wordt gewerkt met twee jurypanels. Tijdens de meeste andere wedstrijden is er sprake van één jurypanel, dat alle acts beoordeelt.

Criteria

De FISM hanteert zes beoordelingscriteria, die voorkomen op het beoordelingsformulier van ieder jurylid. Per act wordt door ieder jurylid een formulier ingevuld. Het hoogste aantal punten per jurylid per act bedraagt 100. Het totaal aantal punten per act wordt gedeeld door het aantal juryleden, hetgeen een eindscore voor die act oplevert, die dus maximaal 100 kan bedragen. Een jurylid is in principe vrij om zelf te bepalen aan welk beoordelingscriterium hij of zij meer of minder waarde wenst toe te kennen. Zo zal de een meer letten op techniek, terwijl de ander b.v. de theatrale uitstraling of de reacties van het publiek belangrijker vindt. De beoordelingscriteria zijn een hulpmiddel voor ieder jurylid, dat tijdens een juryberaad wel altijd het oordeel moet kunnen onderbouwen. Het duidelijkst is dat merkbaar wanneer er sprake is van lekenjuryleden, die hun 100 punten anders zullen verdelen, omdat zij meestal geen kennis hebben van techniek en goochelvaardigheid. Bij sommige wedstrijden worden door juryleden aantekeningen per criterium gemaakt, bij andere wedstrijden hanteren juryleden een onderverdeling in punten, maar ook binnen één en dezelfde jury kunnen beide methodes worden toegepast. Hoewel ieder jurylid dus vrij is in het hanteren van een onderverdeling in punten over de criteria, is het **denkbaar dat men daarvoor bijvoorbeeld** een volgende verdeling hanteert, indien de door FISM gehanteerde beoordelingscriteria worden gebruikt:

Magische atmosfeer – 5%
Showmanship en presentatie – 25%
Entertainmentwaarde – 20%
Programmaopbouw – 10%
Techniek en goochelvaardigheid – 20%
Originaliteit – 20%

Deze methode is *slechts een aanbevolen manier* van werken voor juryleden en *niet voorgeschreven, maar in de praktijk wel gebleken effectief* te zijn.

In de meeste wedstrijdreglementen is vastgelegd wat het minimum aantal punten is voor een act om in aanmerking te komen voor een bepaald prijsniveau. Een jurylid dient zich dan ook bij het toekennen van punten als eerste af te vragen voor wat voor soort prijs een act in aanmerking zou moeten kunnen komen. Het toekennen van 68 punten betekent in Nederland dat het jurylid van mening is dat de act niet voor een prijs hoger dan een derde in aanmerking zou moeten komen. Maar het kan tegelijkertijd aangeven dat het jurylid de gemiddelde score van de andere juryleden niet te veel naar beneden wil beïnvloeden en ook dat het jurylid er in principe niet tegen is dat als het gemiddeld aantal punten van alle juryleden hoger uitvalt, de act wel in een hogere prijscategorie terechtkomt.

In sommige wedstrijden is voor het toekennen van een Grand Prix een hogere gemiddelde score vereist dan om voor een 1^e prijs in aanmerking te komen. Dat kan b.v. 85 punten minimaal zijn voor een Grand Prix, terwijl voor een 1^e prijs 80 punten al voldoende is. De NMU heeft in het nu geldende wedstrijdreglement vastgelegd dat de 1^e prijswinnaar met het hoogste aantal punten ook de Grand Prix toegekend krijgt. Zo vindt men in verschillende landen verschillende manieren om te komen tot de toekenning van prijzen, alhoewel ze in de meeste gevallen in essentie niet veel van elkaar verschillen.

Als voorbeeld van een land met een variant op dit thema kijken we naar Rusland, dat vier beoordelingscriteria hanteert en bij de beoordeling een onderscheid maakt tussen maximaal toe te kennen punten per criterium bij toneel en close-up.

	Toneel	Close-up
Entertainmentwaarde en artistiekeit	25%	20%
Techniek	40%	45%
Originaliteit	25%	25%
Programma	10%	10%

Om in aanmerking te komen voor een 3^e, 2^e en 1^e prijs dient men resp. 70, 75 of 80 punten te behalen en voor een Grand Prix minimaal 85 punten. De jury bestaat uit circa 9-11 personen, die dus allemaal hoge punten moeten toekennen wil een act ook gemiddeld hoog eindigen. Het grote aantal juryleden, uit totaal verschillende disciplines (magie, theater, dans, regie, tv, etc), maar allen met affiniteit voor goochelen, betekent ook dat een grote afwijking in de jurering van een enkel jurylid weinig invloed heeft op het eindgemiddelde.

Maar terug naar de beoordelingscriteria die door de FISM en de NMU worden gebruikt.

Wat verstaan we nu eigenlijk onder die criteria? Aan de richtlijnen die de FISM aan haar juryleden verstrekt, kunnen we het volgende ontleen:

Aan criteria kunnen in verschillende beoordelingssystemen verschillende betekenissen worden toegekend. Het is voor juryleden soms moeilijk te switchen van het ene systeem naar het andere. Om e.e.a. zo duidelijk mogelijk te maken treft u hieronder een interpretatie van de FISM-criteria.

1° criterium - Magische sfeer

- Creëert de artiest het gevoel van verwondering, verrassing en mysterie op zodanige wijze dat het publiek de geheime en geheime handelingen niet kan ontwaren en het bereikte resultaat alleen kan worden toegeschreven aan magie?
- Betreft het grootste deel van de act magie? Vinden magische handelingen/gebeurtenissen plaats gedurende het merendeel van de act, of zijn zij slechts ter ondersteuning van een andere vorm van entertainment?

2° criterium - Showmanship en presentatie

- De persoon: straalt persoonlijkheid uit; straalt zelfvertrouwen uit; komt zelfverzekerd over; mate van energieke uitstraling, etc
- Het voorkomen: kleding, kostuum, gebruik toneel(ruimte), de attributen (schoon, heel), etc
- Vertoning: bewegingen, gebruik van licht en geluid, zichtbaarheid van de act en daarbinnen de magische handelingen (wat zichtbaar moet zijn), gebruik van stem, het omgaan met vrijwilligers/assistenten, het omgaan met dieren, het 'handlen' van de attributen, etc
- Algehele indruk: is de magie direct, logisch en te volgen? Is de rol (personage) die de artiest speelt in overeenstemming met de magie die hij opvoert en is hij daarin rolvast?

3^e criterium – Entertainmentwaarde

- Hoe genoeglijk is de act? Hoe plezierig of boeiend om naar te kijken?
- Hoe reageert het publiek?

4^e criterium – Programmaopbouw

- Hoe is de act opgebouwd?
- Loopt de act vloeiend van begin tot einde?
- Is de opening van de act sterk?
- Wordt er in de act naar een goed (herkenbaar) einde toegewerkt?
- Is de inhoud van de act goed gekozen (thema, materiaalkeuze)?
- Appelleert de act als podiumkunst, op de een of andere manier, aan de gevoelens van het publiek?

Hier kan nog worden opgemerkt dat bij de FISM-wedstrijden een act uit meerdere effecten of trucs dient te bestaan en een lengte dient te hebben van tussen de 5 en 10 minuten. Alleen in de categorieën uitvinding en toneelillusions kan met één enkel effect worden volstaan. Veel van de bij de FISM aangesloten landen hebben deze regel voor hun nationale concoursen overgenomen.

5e criterium - Techniek en goochelvaardigheid

Hier kan men zich afvragen hoe je iemand beoordeelt die bepaalde relatief eenvoudige grepen of technieken perfect uitvoert vergeleken met een artiest die uiterst moeilijke technieken op gemiddelde wijze hanteert. Je kunt hier b.v. uitgaan van het niet onbekende gezegde 'magie is het ontbreken van handelingen'. Hoe knap of ingenieus een geheime handeling ook is, als het publiek het ziet (of voelt of vermoedt) is alle magie weg. Natuurlijk zijn de risico's bij een manipulatieact hoger dan bij acts in andere categorieën, maar het blijft de verantwoordelijkheid van de artiest, die zelf kiest op welk niveau hij of zij in een categorie uitkomt. Mede om die reden moet de artiest goed nadenken in welke categorie wordt ingeschreven.

Bij dit beoordelingscriterium kan worden gekeken naar:

- Laat de artiest zien de gebruikte attributen en technieken te beheersen?
- Is de moeilijkheidsgraad van het getoonde binnen het technische bereik van de artiest?
- Hoe lost de artiest technische problemen op?
- Hoe ervaren is de artiest in het gebruik van misleiding?
- Is er sprake van 'flashen' of tonen van andere zaken die onzichtbaar hadden moeten zijn?
- Wordt het publiek bij de neus genomen door de (meeste van de) gebruikte effecten?
- Stemt de uitvoering van de act overeen met de categorie waarvoor is ingeschreven?

6^e criterium - Originaliteit

Bij het beoordelen van originaliteit dient een jury uiterst voorzichtig te werk te gaan. Geen jurylid heeft alles gezien of gelezen. Er is altijd het risico dat iets, wat als nieuw wordt beoordeeld, toch al eens eerder werd vertoond. Alleen als een jurylid er heel zeker van is dat de act een kopie is van een andere of zelfs is 'gestolen', wordt dat tot uiting gebracht in de beoordeling.

Juryleden kunnen zich bij het beoordelen van dit criterium verder laten leiden door de vragen:

- Is er iets nieuws of creatiefs in de effecten, de methode of de presentatie?
- Zitten er nieuwe ideeën in de act?
- Zet de artiest een origineel type neer?
- Gebruikt de artiest originele attributen en is dat weldoordacht?
- Resulteren op het oog niet aan elkaar gerelateerde effecten toch tot een nieuw effect?

Tenslotte

In deze bijdrage is ingegaan op beoordelingscriteria, zoals die momenteel worden gebruikt bij de FISM en de NMU. De gegevens in dit artikel werden ontleend aan diverse documenten, onder meer de richtlijnen voor FISM-juryleden en de Nederlandse en Russische wedstrijdreglementen. Er zitten echter veel meer aspecten aan beoordelen. Er zijn systemen waarbij met meerdere jury's wordt gewerkt, met meerdere ronden binnen één concours, zoals dat b.v. in Stockholm in 2006 het geval was tijdens de wereldkampioenschappen en je kunt een aardige discussie opzetten over de beste wijze van jureren als één categorie in twee hoofdgroepen kan worden ondergebracht, waarbij ook twee jury's zijn betrokken. Verder zijn er wel eens stemmen opgegaan om de hoogste en laagste score van juryleden niet in de berekening mee te nemen. Maar dit artikel is niet bedoeld om een discussie te ontketenen over de beste wijze van jureren. Het is slechts bedoeld om inzicht te geven in de beoordelingscriteria die momenteel worden gebruikt tijdens wedstrijden waaraan Nederlandse goochelaars kunnen deelnemen in de hoop dat zij daar hun voordeel mee doen.

Opmerking over inbreuk op rechten

In het nieuwe NMU wedstrijdreglement is het niet meer aan de jury om een act te diskwalificeren op grond van overtreding van auteurs- en aanverwante rechten. Plagiaat wordt vaak verkeerd gebruikt. Ook overtreding van auteursrechten wordt niet door iedereen begrepen.

Iemand die b.v. een gedicht van Piet Paaltjes (langer dan 70 jaar geleden overleden) presenteert en doet of hij zelf de auteur is, pleegt wel plagiaat, maar overtreedt geen auteursrechten; hoewel het gedrag niet ethisch is. Iemand die een stuk van Mulisch gebruikt en zelfs aanhaalt wat de bron is en wie de schrijver is, zonder daarvoor te betalen, pleegt geen plagiaat (hij claimt immers niet dat hij het zelf heeft bedacht), maar overtreedt wel de auteurswet.

Om die reden is het criterium originaliteit van belang.

Overtreding van auteurs- en aanverwante (naburige) rechten wordt afgedaan in een geschillencommissie (indien beide partijen zich daarin kunnen vinden) of voor een rechtbank. Dit dient men dus weg te houden bij een jury.

Mocht na een prijsuitreiking, in een daartoe ingestelde procedure, blijken dat een act alsnog inbreuk op rechten van een ander was, zijn de consequenties uiteraard voor de vertoner van die act. En wat te denken van een jury die (zoals achteraf uit onderzoek kan blijken) die ten onrechte een act het predicaat plagiaat/inbreuk rechten toekent en derhalve diskwalificeert. Daar kan een moeilijke en onverkwikkelijke aansprakelijkheidskwestie uit voortkomen.

=====

Opgesteld: DB 11 december 2007

Opmaak herzien: 20160307